

TRNOVÁ ZAHRAĐA

KVĚTINY VE VÁZE OMAMNĚ VONÍ. JEJICH POMÍJIVOST JE ROMANTICKÁ, SYMBOLICKÁ. CESTOVALY K VÁM TISÍCE KILOMETRŮ ZE SUBSAHARSKÉ AFRIKY NEBO JIŽNÍ AMERIKY. TAM VŠUDE MŮŽE BÝT JEJICH KŘEHKÁ KRÁSA PŘÍČINOU UTRPENÍ – ALE TAKÉ EMANCIPACE A NADĚJE NA LEPŠÍ ŽIVOT.

Text: Anna Urbanová

150

Příběh nakladatelky
z Baobabu

158

Proč mít děti
jako smetí

168

Auto
pro rodinu

170

Až budou
rodit muži

FAIRTRADE RŮŽE V ČESKU

Podle Lubomíra Kadaně z Fairtrade Česko a Slovensko, se certifikované růže konečně dostávají do Česka ve větším počtu. Zatímco dříve se objevovaly pouze výběrově u malých prodejců anebo v online květinářstvích, od loňska se dovážejí do sítě supermarketů Lidl a Kaufland. Z 667 520 růží v roce 2020 tak prodej loni vyskočil na 3 181 945 stonků. Jak férové květiny poznáte? Na přebalu budou označeny modrozelenou známkou Fairtrade.

Statistika: Fairtrade Česko a Slovensko

Udržitelnost a etické nakupování znamená různé věci pro různé lidi. Pro někoho tím mohou být ohledy k životu zvířat, pro jiného zdravější životní prostředí nebo férová odměna pro pěstitele. Všechny jsou ale vedeny ochotou uvažovat nesobecky a dívat se na svět v souvislostech. Při nákupu masa nebo vajec, módy nebo kosmetiky se zřejmě na etiketu s informacemi o původu zboží podíváte intuitivně. Napadlo by vás však stejné informace hledat i u kytky růží?

Květinovým byznysem se ročně jen v Evropě protočí několik miliard eur. Přestože se květina jeví jako zboží, které je v podstatě luxusní a nahraditelné, v životě jsou příležitosti, kdy se bez řezaných květin jen těžko obejdete. Svatby, promoce, narozeniny, pohřby... A nejen to. Těžko nahraditelný je i pocit, který prožíváte, když květinou obdarováváte nebo jste obdarováni.

Vašima rukama nepochybně prošlo už mnoho květin. Růže. Chryzantémy. Karafiáty. Alstromerie. Orchideje. Gladioly. Právě tyto konkrétní druhy se do Čech takřka bez výjimky dovážejí ze zahraničí, z Ekvádoru, Kolumbie, Ugandy, Etiopie, a především z Keni. Skoro 40 procent růží, jež jsou importovány na evropský trh, pochází právě odtud. Květiny se tu pěstují masově na farmách, které jsou díky vhodnému podnebí schopné zásobovat trh po celý rok.

Křehká krása květů, jejichž pěstování v Keni živí stovky tisíc lidí přímo a až dva miliony nepřímo, je však vykoupena řadou kontroverzí. Sexuální násilí a vykořisťování. Nespravedlivá mzda. Práce s nebezpečnými chemikáliemi bez ochranných pomůcek. Vysychající jezera, půda zmrzačená pesticidy. Zprávy o prostředí, jaké vládne na afrických květinových farmách, před deseti lety oblély světová média a zase utichly. Znovu se o afrických květinových farmách mluvilo v souvislosti s pandemií; pokles poptávky vedl k masovému propouštění a rodinám dělníků, především dělnic, hrozilo hladovění.

CO STOJÍ JEDNA RŮŽE

V oblasti jezera Naivasha v centrální Keni stojí kolem devadesáti květinových farem, což je polovina z celkového počtu v zemi. Velké sladkovodní jezero, a tedy stabilní zdroj vody v kombinaci s příznivými teplotami dělají z oblasti ideální místo pro pěstování mnoha druhů květin, hlavně

Růže na farmě Longonot jsou pěstovány hydroponicky, tedy bez půdy v živném roztoku. Voda je přiváděna z nedalekého jezera a po vyčištění od těžkých kovů a hnojiv se do něj zase vrací. Až 95 procent zde pěstovaných květin míří do zahraničí: Evropy, Austrálie, Ruska a na Blízký východ.

pak růží. Evropa na africké květiny spoléhá zvláště kolem velkých svátků, jako je Den matek nebo Valentýn. Zároveň odtud pocházejí i běžné malokvěté růže, které celoročně potkáte v supermarketu.

Právě farmy z oblasti Naivasha patří k těm, jež byly pro otřesné pracovní podmínky kritizovány nejvíce. Podle zprávy z roku 2003 tam nějaké formě sexuálního nátlaku bylo vystaveno až 90 procent dělnic. Nešlo jen o obtěžování, dělnice musely běžně svým nadřízeným poskytovat sex, anebo byly dokonce znásilňovány. Pokud nevyhověly, mohly ztratit práci, na které životně závisely. Jejich postavení neslo všechny znaky systémového, genderově podmíněného vykořisťování. Sex byl požadován výměnou za méně náročnou práci, lepší ubytovací podmínky pro sezonní pracovníce (které jsou v celém systému ty nejzranitelnější) nebo za přídatky k platu, který býval tak nízký, že ženám nevystačil ani na základní obživu.

Skutečné podmínky na květinových farmách v Keni poprvé popsal britský *The Guardian* a jeho reportáž na Evropany zapůsobila. Poptávka po afrických růžích sice neklesla, mezinárodní organizace však začaly vyvíjet tlak na keňskou vládu, aby neúnosnou situaci řešila. Od té doby se věci mění, podmínky na řadě farem se zlepšily. V Keni však stále působí několik neziskových organizací, jež se zaměřují na pomoc a právní zastupování žen, které zažily sexuální násilí. To přinejmenším svědčí o tom, že vykořisťování se všude ještě vymýtit nepodařilo.

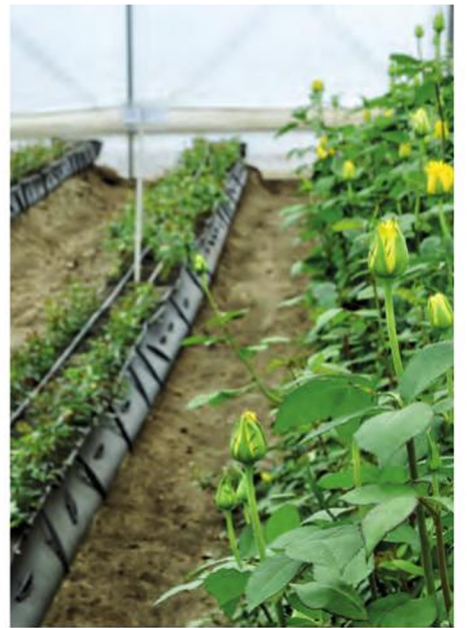
KEŇA A KLIMATICKÁ ZMĚNA

Keňa je stejně jako další země subsaharské Afriky přímo ovlivněna nastupující klimatickou změnou, zemi hrozí sucha, jež se střídají s intenzivními dešti vedoucími k záplavám a ztrátě úrody. Aby se africká populace mohla na přicházející změny adaptovat, potřebuje investovat do vzdělávání, zdravotnictví a diverzifikace způsobů obživy. Zajímají vás souvislosti a implikace klimatické krize? Zásaditou osvětovou práci provádí nezisková organizace Na mysli. Přípravují školení pro zaměstnance, studenty či veřejnost, nabízejí konzultace udržitelného životního stylu pro jednotlivce i organizace.

Zdroj: namysli.com

ŽENSKÉ DLANĚ A NADĚJE

Dělnice od jezera Naivasha si nestěžují, za práci jsou vděčné. Farma Longonot, kterou jsem navštívila v rámci novinářské cesty, je jednou z největších v oblasti. Zároveň je jednou z mála, jež je certifikována organizací Fairtrade, což s sebou nese vyšší nároky na výrobní proces, ale také řadu výhod a zaměstnaneckých jistot pro zdejší pracovníky. Podle férových pravidel tu fungují už patnáct let. >>

Mary Ibei, pětadvacetiletá dělnice z balírny, mi vypočítá výhody, které jí zaměstnání na certifikované farmě přináší: „Lepší plat, školka přímo v práci, lékařská péče, možnost získat stálé bydlení.“ Také Christabel Thongosa, mladá, sotva dvacetiletá dívka, s níž se setkávám na lince, kde se růže třídí a balí k přepravě, mluví o práci na farmě s vděčností. Má se tu přece lépe než jinde. Přání „mít se lépe“ je leitmotivem, který se z rozhovorů s keňskými ženami nevytrácí.

Květinový průmysl přímo zaměstnává stovky tisíc osob, nepřímě až dva miliony. Drtivou většinu z tohoto počtu tvoří ženy najímané na manuální, málo kvalifikovanou práci. Když se ptám manažera balírny Juliuse Njuguny, proč je pěstování květin ženskou doménou, vysvětluje mi, že ženy jsou pečlivější, šikovnější, lépe si poradí s křehkými stonky. Nemůže mě nenapadnout, že je to typ práce, kterou muži jednoduše dělat nechtějí. Náročná, únavná, stereotypní. Nevděčná.

Keňa je i přes nemalý společenský pokrok přísně patriarchální společnost. Role žen a mužů jsou většinou stále striktně odděleny: muž spravuje finance a rozhoduje o rodinných záležitostech, žena pečuje o domácnost, děti a starší příbuzné, nemá majetek, který by byl opravdu jen její. Ekonomická nezávislost je však klíčem k emancipaci. Práce na farmách – pokud probíhá v bezpečných, férových podmínkách – může pro Afričanky znamenat zásadní nástroj empowermentu.

NENÍ RŮŽE JAKO RŮŽE

„Nikdy bych si řezané růže v květinářství nekoupila,“ řekla mi kdysi kamarádka, když jsem se chlubila kyticí, kterou jsem dostala. Zachovala se jako mnoho lidí, které zprávy o otřesných podmínkách na afrických farmách nenechaly klidnými. Došli k závěru, že pokud květiny z Afriky nebudou kupovat, nemohou se ani hypoteticky podílet na cizím utrpení. Kytky „od potoka“, z louky nebo lokálních zahradnictví nikomu neubližují a jsou taky krásné!

Podobné uvažování má opodstatnění v rovině osobní odpovědnosti, k řešení situace na květinových farmách ale nepřispívá. Jak vysvětluje manažer

Julius Njuguna, v Longonot Farm se za přísných, eticky a ekologicky korektních podmínek pěstují všechny květiny, ale jen 10 procent z celkové produkce je vyváženo se známkou Fairtrade. Proč tak málo? Poptávka je totiž také malá, evropští spotřebitelé zatím eticky pěstované květiny neupřednostňují, nevyhledávají je. Dva pugety růží v supermarketu mohou mít dočista stejný původ, dva květy mohly vyrůst z jednoho stonku, a přesto jen jeden přinese na farmu zpět část zisku, která jde přímo do rukou zaměstnanců. Počet Fairtrade farem je v Africe stále extrémně nízký, jde o pouhé desítky.

Může se zdát, že nejrůznější certifikace a programy pomoci, které západní státy provozují v rozvojových zemích, jsou jen dobrým marketingovým nástrojem, jak zahrát na svědomí bílého Evropana. Při rozhovorech s lidmi na farmách kolem jezera Naivasha však tyto úvahy pozbývají na smyslu. Hlasy tamních dělnic nelze přeslechnout: Chtějí, potřebují se „mít lépe“. To „lépe“ jim umožňuje právě práce na certifikované farmě.

Geografická vzdálenost funguje jako slepá skvrna, která nám brání vidět skutečnou cenu věcí, které denně používáme. Podmínky, které by v továrně na kraji našeho města byly nepřijatelné, nás nechávají chladnými, jestliže se týkají lidí

z druhého konce světa. V globalizovaném světě je to ale falešná představa. Hodnota fairtrádového přístupu není v jednotlivé prodané růži nebo čokoládě, ale v nastavení standardů, které pozvedají celkovou životní úroveň a umožňují lidem vzdáleným tisíce kilometrů žít tak, jak bychom si pro sebe přáli i my.

„Co růží zvou, i zváno jinak vonělo by stejně,“ píše Shakespeare. A skutečně, růže vypěstovaná v dobrých pracovních podmínkách bude zřejmě vonět stejně jako ta, která prošla rukama plnými utrpení. Naštěstí máme už způsoby, jak dva květy od sebe odlišit. Chtějme ten rozdíl znát – a etickou volbu dělejme i tam, kde je cesta z cizích rukou do vašich dlouhá a složitá. ■

Autorka navštívila Keňu na pozvání neziskových organizací Fairtrade a Na mysli.

Otázka pro...

**LUBOMÍRA KADANĚ,
ŘEDITELE FAIRTRADE
ČESKO A SLOVENSKO**

Proč bychom měli volit fairtradové zboží? K čemu tím přispějeme?

„Pro nás v Evropě znamená nákup zboží se známkou Fairtrade možnost přispět k rovnováze ve světě. Tím, že kupujeme fairtradové zboží, napomáháme k důstojnému životu pěstitelů, zaměstnanců a jejich dětí a podporujeme jejich vzdělávání a udržitelné hospodaření bez nucené dětské práce. Čím větší bude odbyt „férových“ produktů a čím větší část úrody pěstitelé prodají jako fairtradovou, tím větší benefity získají. Ty spočívají v zaručené minimální výkupní ceně a tzv. fairtradovém příplatku. O to řada pěstitelů už usiluje, jejich zájem o certifikaci je však zatím mnohem větší než zájem spotřebitelů o fairtradové produkty. A to je také hlavní brzda rozvoje tohoto způsobu obchodování. Zvýšení odbytu fairtradových produktů je klíčové. Jsme rádi, že v Česku a na Slovensku zájem o ně trvale roste.“